

Terminitöö alused

Mari Vaus, vaneterminoloog
Eesti Keele Instituut | EKI

Oskuskeel ja üldkeel (1)

Üldkeel

- suhtluses, kirjanduses, ajakirjanduses ja mujal kõnes ja kirjas üleüldiselt kasutatav ning mõistetav keel
- kasutatakse vanusest, ametist, haridusest, elupaigast olenemata
- sõnad on üldtuntud ja lauseehitus lihtne

Oskuskeel

- erialasel suhtlemisel kasutatav keel, mida kasutatakse teaduses, kunstis ja muudel aladel
- seotus mingi eriala, valdkonnaga
- jaguneb eri alade oskuskeelteks
 - nt meditsiinkeel, õiguskeel
- terminivara

vt lisaks Mari Vausi artiklit EKI teatmikus: [Üldkeel ja oskuskeel](#)

Oskuskeel ja üldkeel (2)

Üldkeel:

- Hommikul olid taevas mõned pilved, aga pärast lõunat läks üleni pilve. Poole kolme ajal hakkas sadama. Esialgu tuli vähe, pärast läks sadu tugevamaks, õhtupoolikul sadas juba paduvihma. Tänavad olid üleni vett täis.

Oskuskeel kirjeldab kõike hoopis täpsemalt, näiteks nii:

- Taevasse ilmusid kiudpilved ja kiudkihtpilved. Pilvkatte laienemine ja tihenemine jätkus, kuni hommikul arenesid välja kõrgrünkpilved. Päevase soojenemise tõttu tekkisid nende alla rünkpilved, õhurõhu langus suurenes: kella 14-ks ulatus tendents 1,4 millibaarini 3 tunni kohta. Rünkpilvede areng lakkas. Selle põhjuseks oli kõrgrünkpilvede tihenemine ja üleminek kõrgkihtpilvedeks. Kella 14.30-ks kadusid konvektsioonipilved täielikult. Samal ajal langesid esimesed vihmapiisad kõrgkihtpilvedest. Tuule kiirus kõikus 1–4 meetrini sekundis. 15.20-ks kujunesid kihtsajupilved, mille alumine piir langes pidevalt, olles kell 17.00 üksnes 200 m maapinnast. Kella 21-ks mõõdeti juba 24,8 mm sademeid.

vt lisaks Tiiu Erelt, [Terminiõpetus](#). Tartu Ülikool. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007

Oskuskeel ja üldkeel (3)

Haige manustab ravimit peroraalselt.

Haigel on roidemurd.

Haigel on ussripikupõletik ~
apenditsiit.

Madu hammustab.

Sahharoos lahustub kuumas
vedelikus.

Ants võtab rohtu.

Ants on oma küljekondid ~ ribikondid
katki kukkunud.

Antsul on pimesoolepõletik.

Uss nõelab.

Suhkur sulab kohvi sees.

Termin

- erialast mõistet tähistav, täpselt piiritletud tähendusega sõna või sõnaühend

Üldkeelee ja oskuskeelee erinevused

Nimetavaline ja omastavaline liitumine

nt laastkatus, õhkjahutus, loomteraapia, gaaskeevitus, elektriravi

nt laastukatus, gaasikeevitus, elektriravi

- **Oskuskeeles on sõnu liites materjali, ainet või vahendit märkivat esiosa liidetud valdavalt nimetavaliselt**
- **Üldkeeles kasutatakse sageli omastavalist liitumist, sest tüüpiline eesti liitsõna on omastavas käändes esiosaga, aga näeb nii nimetavalist kui ka omastavalist liitumist**

vt lisaks Maire Raadiku artiklit EKI teatmikus: [Nimetavaline ja omastavaline liitumine oskuskeeles](#)

Suur ja väike algustäht

nt hämpširi lammas, šetlandi poni, jorkširi terjer, aberdiini-anguse veis, tori hobune, lusitaania teetigu

nt Hampshire'i lammas, Shetlandi poni, Yorkshire'i terjer, Aberdeeni-Anguse veis, Tori hobune, Lusitaania teetigu

- **Oskuskeeles (nt zooloogias ja loomakasvatustes) on tavaks kirjutada loomanimetustes ja loomatõunimetuste kohanimeline täiend väikese algustähga ja mugandatud kujul, üldkeeles suure algustähga ja mugandamata kujul**
- **Isikunimed on loomatõugude nimetustes alati suure tähega** (nt Prževalski hobune)

Tuletusliite valik vahendinimetustes

- **Oskuskeeles on taotletud vahetegemist töötava inimese ja töövahendi vahel, tähistades esimest liitega –ja (nt arvestaja, loendaja, mõõtja), teist liidetega –i, –r, –el, –ts, –k (nt arvesti, loendur, mõõtur, mõõtel, mõõdik).** See põhimõte ei ole absoluutne ning ja-liitelisi vahendinimetusi leiab sõjandusest (miinipilduja, hävitaja), matemaatikast (astendaja, nurgapoolitaja) ja mujaltki.
- Rööpsetest **vahendinimetustest**, nagu topsihoidja ja topsihoidik, telefonioidja ja telefonioidik, **mõjuvad oskuskeelsemalt ik-liitega sõnad.**
- Lähtuda kasutusest

vt lisaks Maire Raadiku artiklit EKI teatmikus: [Tuletusliite valik vahendinimetustes](#)

Terminibaas ja sõnaraamat

Sõnaraamatud – üldkeel

Terminibaasid – oskuskeel

- üldkeeles on sõnadel tavaliselt laiemad tähendused ja rohkem sünonüüme kui oskuskeeles, kus terminitel on kindlamad tähenduspiirid.
- erinev ülesehitus

Terminibaas ja sõnaraamat (2)

nt **valgustaja**

- EKI ühendsõnastik 2022:

valgustuse ja valgustusefektide tegija (nt teatris, filmivõtetel)

- Teatriterminite baas:

tehniline töötaja, kes tegeleb valguskujunduse ülesehitamise ja tehnilise teenindamisega, (eel)salvestab ja töötleb valgusrežiid

vt lisaks Sõnaveebist <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/valgustaja/1>

Terminibaas ja sõnaraamat (3)

nt kontekst

esineb mitmes valdkonnas, mõiste sisu erinev, vt Sõnaveeb <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/kontekst/1>

ÜLDKEEL (EKI LEKSIKOGRAAFID, EKI KEELEKORRALDAJAD):

[EKI ühendsõnastik 2022](#)

1 üldine taust, mis ümbritseb mingit sündmust või tegevust ning mis aitab seda mõista

OSKUSKEEL (TERMINIKOMISJONID, EKI TERMINOLOOGID):

OSKUSSÕNASTIKUD

[Arheoloogia terminibaas](#)

arheoloogilise objekti keskkond ja tema seos teiste arheoloogiliste objektidega

[Projektijuhtimise terminibaas](#)

kõikehõlmav kogum sisemistest ja välistest faktoritest, mis mõjutavad või määravad projekti vajaduse või selle pakilisuse

[Sisearhitektuuri terminibaas](#)

sisearhitektuuris koosneb kontekst uuesti kasutusele võetava hoone ümber valitsevatest tingimustest, mis võivad olla kas vahetud või kaugemad ajas ja ruumis ning neil võib olla uuele interjööri erinev mõju

[Semiootika terminibaas](#)

lokaalne tähenduslik (märgiline) ümbrus ja eelnevus, millest märk (tekst, semiootiline nähtus jne) sõltub

[EKI ühendterminibaas Esterm 2](#) valdkond: Linguistics - Language & Literature, terminology, terminology databases

tekstiosa, mis võimaldab mõista sellesse kuuluva sõna või lause tähendust

vt lisaks Esterm (<https://termin.eki.ee/esterm/>) „pilot”

vt lisaks Esterm (<https://termin.eki.ee/esterm/>) „pilot”

Terminibaas

Esterm

Lähtekeel: eesti

Otsi: pilot

otsi

☐ hägus otsing

Tagasiside

1. pilot

2. pilot

3. pilot

4. pilot

5. pilot's bill

6. pilot's ladder

7. pilot's logbook

8. pilot's station

9. pilotage

10. pilotage area

11. pilotage authority

12. pilotage charge

13. pilotage district

14. pilotage dues

15. pilotage of a ship

16. pilotage plan

17. pilotage service

18. pilot apprentice

19. pilot bill

20. pilot boat

21. pilot Census

22. pilot certificate

23. pilot computerised animal-health management system for pig farms

24. pilot controlled lighting

25. Pilot Controlled Lighting

26. pilot-controlled lighting

27. pilot-controller system

28. Pilot Exemption Certificate

29. pilot flame

Kirje: 83364

Kuupäev: 16.02.2016

Päritolu: LENNUNDUSTERMINID

Valdkonnaviide: TR8

Alamvaldkond: Lennutegevus

Märkus: tegusõna

Mõistetüüp: termin

Staatuse: LTK kinnitatud

et

Definitsioon: õhusõiduki liikumisparameetreid muutma või säilitama [LTK]

juhtima

Keelenditüüp: eelistermin

Allikaviide: LTK; LES

õhusõidukit juhtima

Keelenditüüp: variant

Allikaviide: LTK

en

Definitsioon: to operate, control, or guide an aircraft or spacecraft from within the vehicle so as to move in three-dimensional flight through the air or space [DoTT]

control

Allikaviide: LES

fly

Allikaviide: TER-PLUS

pilot

Allikaviide: DoTT; TER-PLUS

ru

управлять

Allikaviide: LES

vt lisaks Esterm (<https://termin.eki.ee/esterm/>) „pilot”

eki.ee

Sõnaraamat

The screenshot shows a web browser window displaying the Collins Online English Dictionary page for the word "pilot". The browser's address bar shows the URL "https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/pilot". The page features the Collins logo and a search bar with "pilot" entered. Below the search bar, there are tabs for "English", "French", "Spanish", and "More dictionaries". A banner for "Bondora VOIDA 1000 € oma unistuste taitmiseks" is visible. The main content area includes a "Definition of 'pilot'" section with the word "pilot" in large bold letters, followed by "Collins COBUILD". It provides the pronunciation "(paɪlət)" and word forms: plural, 3rd person singular present tense "pilots", present participle "piloting", past tense, past participle "piloted". There are three numbered definitions: 1. COUNTABLE NOUN (A pilot is a person who is trained to fly an aircraft, with example sentences and synonyms like airman, captain, flyer, aviator), 2. COUNTABLE NOUN (A pilot is a person who steers a ship through a difficult stretch of water, for example the entrance to a harbour), and 3. VERB (If someone pilots an aircraft or ship, they act as its pilot, with an example sentence). A "Word Frequency" section shows five red dots. On the right, there is a "Quick Word Challenge" box with the question "ashamed or embarrassed?" and a "NEXT" button. At the bottom, there is a "Ootame sind Literaati nautima" advertisement. The Windows taskbar at the bottom shows various application icons, the system clock (16:44, 25.10.2021), and the language setting (ENG UK).

Pilot definition and meaning | Collins
https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/pilot

Collins pilot

English French Spanish More dictionaries

Bondora VOIDA 1000 € oma unistuste taitmiseks
Kampaania korraldaja on Bondora AS. Enne kampaania osalemist tutvuge kampaania tingimustega ja vajadusel pea nõu spetsialistiga. OSALEN KOHE

← Ads by Google
Stop seeing this ad
Why this ad? ⓘ

pilot
Collins COBUILD

(paɪlət)

Word forms: plural, 3rd person singular present tense **pilots**, present participle **piloting**, past tense, past participle **piloted**

1. **COUNTABLE NOUN**
A **pilot** is a person who is trained to fly an aircraft.
He spent seventeen years as an airline pilot.
...fighter pilots of the British Royal Air Force.
Synonyms: airman, captain, flyer [*old-fashioned*], aviator More Synonyms of **pilot**

2. **COUNTABLE NOUN**
A **pilot** is a person who steers a ship through a difficult stretch of water, for example the entrance to a harbour.

3. **VERB**
If someone **pilots** an aircraft or ship, they act as its pilot.
He piloted his own plane part of the way to Washington. [*VERB noun*]

Word Frequency

Quick Word Challenge
Question: 1 - Score: 0 / 5
ashamed or embarrassed?
Drag the correct answer into the box.
ashamed embarrassed
I was [] of myself for getting so angry.
NEXT

Ootame sind Literaati nautima
Literaat on avar ja hubane restoran koos raamatupoega.
Literaat - Rahva Raamat

Type here to search

9°C 16:44 25.10.2021 ENG UK

Terminoloogia põhimõisted

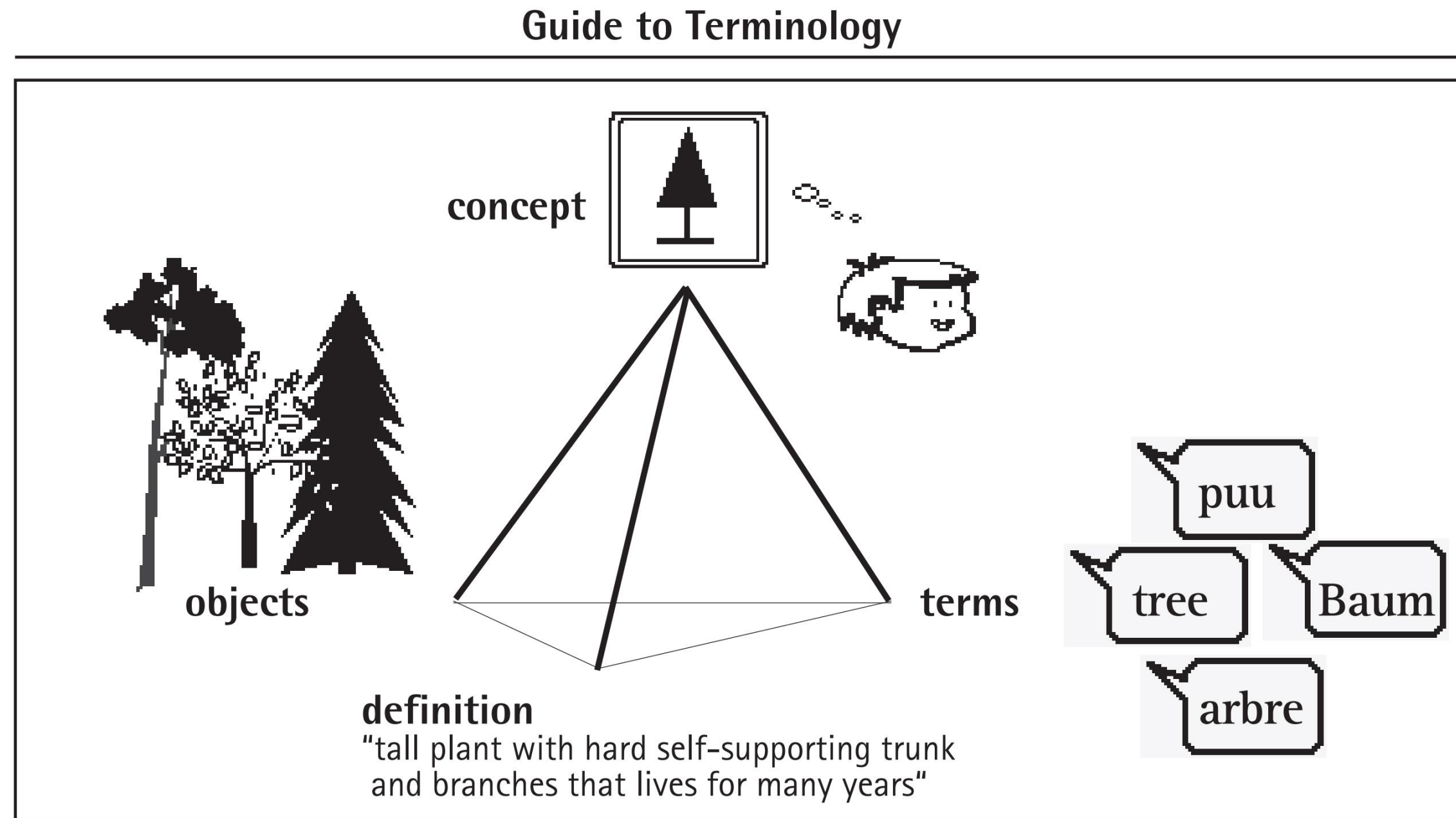

Figure 1. Relations among object, concept, definition and term.

- objekt
- mõiste
- termin
- definitsioon

Mõiste ja termin

mõiste $\neq$ termin

mõiste on teadmusüksus, st ettekujutus mingist objektist või nähtusest

termin on sõnaüksus, st sõna või sõnaühend, millega mõistet tähistatakse

” Mõistepõhisus ja sõnapõhisus

terminibaasid

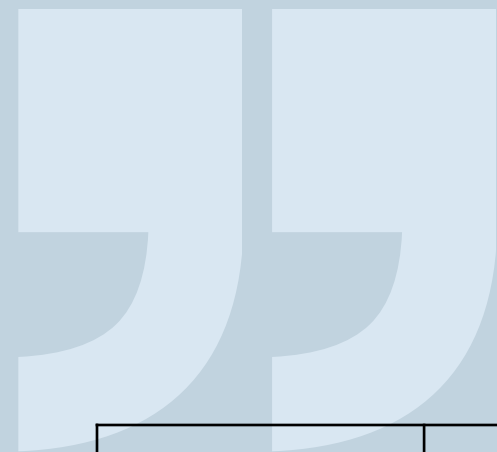
1 kirje = 1 mõiste = 1 tähendus

terminid (sh ka sünonüümid, vananenud ja ebasoovitavad terminid)

üldkeelesõnaraamatud

1 kirje = 1 sõna koos kõigi tähendustega

sõnad (st samakujulised, kuid eri tähendustega sõnad)

Mõistepõhine vaade

		Definitsioon	Terminid
1. kirje		teepõõsa kuivatatud lehed ja pungad joogi valmistamiseks	tee tea чай
2. kirje		teelehtedest valmistatud jook	tee tea чай

Sõnapõhine vaade

The screenshot shows the Sõnaveeb website interface. At the top, there's a search bar with the word 'tee' entered. Below the search bar, there are navigation links like 'See on ka vorm sõnast tegema', 'Keel Kõik keeled', 'Sõnakogud Kõik sõnakogud', and 'Ehk mul veab'. A green button labeled 'Tagasiside' is also visible.

The main content area displays the search results for 'tee'. It includes a section for 'EKI ÜHENDSÕNASTIK 2021' with the entry '1 et teepõõsa kuivatatud lehed ja pungad joogi valmistamiseks'. Below this, there are synonyms in French ('thé') and Russian ('чай'). There are also audio examples and a list of related words like 'teelehtedest valmistatud jook'.

On the right side, there are sections for 'Sõnavormid' (word forms) showing 'tee', 'teed', 'teede', and 'teesid'; 'Sõna seosed' (word associations) with the note '(seda kirjeldust ei ole)'; 'Ühendid' (compounds) listing 'Aafrika punane tee', 'Earl Grey tee', 'masala tee', 'must tee', and 'pole minu tassike teed'; and 'Veel sarnaseid sõnu' (other similar words) listing 'tõmmis', 'teejoomine', 'teepuru', 'teepõõsas', and 'salveitee'.

EKI ühendsõnastik 2022 annab sõnale „tee” kuus eri tähendust:

- 1 teepõõsa kuivatatud lehed ja pungad joogi valmistamiseks;**
- 1.1 teelehtedest valmistatud jook;**
- 1.2 (söögikorra kohta, kus juuakse teed) teejoomine;**
- 1.3 (vastava teetaime, teepõõsa kohta);**
- 2 muude taimede kuivatatud osad joogi või tõmmise valmistamiseks;**
- 2.1 muudest taimedest valmistatud jook (tõmmis)**

Terminoloogiatöö

- mõistete ja nende tähiste süstemaatilise kogumise, kirjeldamise, töötamise ja esitusega seotud töö
- lisaülesanne: tekstide kogumine erialakeelekorpusse loomiseks

- **sõnastiku- ja terminibaasisüsteem**
- **oskuskeel ja üldkeel**
- koondab **infot sõnade ja terminite kohta paljudest sõnakogudest ja terminibaasidest** (sisaldab üle 100 sõnakogu: üldkeelesõnaraamatuid, oskussõnastikke ja terminibaase)
- töölaud on jagatud mitmeks osaks: **leksikograafide vaade näitab sõnu ja nende tähendusi, terminoloogide vaade näitab mõisteid ja neid tähistavaid termineid**
- **ühisotsing** (keeleanfo lihtsasti ühest kohast leitav)
- eesmärk vähendada andmete dubleerimist, vigu ja vastuolusid sõnakogude vahel
- **avalikult tasuta kättesaadav**
- **litsents CC-BY 4.0**
- asub aadressil <https://ekilex.ee>
- **kasutusjuhend** juhendab, kuidas Ekilexi kontot teha, seal terminibaas luua ning selles tööle hakata, vt <https://keeleinstituut.github.io/ekilex/>
- **Ekilex ja kirjete koostamine** <https://terminoloogia.ee/ekilex-kirjete-koostamine/>
- **korduma kippuvad küsimused** <http://terminoloogia.ee/kkk/>
- **mõistekirje koostamise ekraanivideo** <https://www.youtube.com/watch?v=BXdBK-jYgO0>
- **allikakirje koostamise ekraanivideo** <https://www.youtube.com/watch?v=sYKciBlkbHc>
- **kasutajatoega** saab ühendust aadressil kasutajatugi@ekilex.ee (tehnilised küsimused)
- toetusesaajad töötavad üldjuhul Ekilexis

Sõnaveeb

- Ekilexis koostatud terminibaasid on avalikult kättesaadavad Sõnaveebis
- asub aadressil <https://sonaveeb.ee/>
- Eesti Keele Instituudi keeleportaal, kuhu on koondatud info instituudi paljudest sõnakogudest ja andmebaasidest (üldkeele infot esitab EKI ühendsõnastik, oskuskeele osas täiendavad portaali eri autorite oskussõnastikud ja terminibaasid)
- ühisotsing
- igal sõnakogul oma maandumisleht, kus saab kirjeid sirvida, vt nt <https://sonaveeb.ee/ds/ait> (aianduse terminibaas)
- oskussõnastike vaade on veel arendamisel ja muutumises
- Sõnaveebi tagasiside laekub Ekilexi, vt <https://ekilex.ee/wwfeedback>
- aprillis 2022 oli Sõnaveebil 41 000 unikaalset kasutajat

Terminibaasi kirje osised

Info kogu kirje kohta

- valdkond
- tähenduse seos – viited seotud mõistetele
- definitsioon (seletus)
- märkus

Info terminite kohta keelte kaupa

- termin või terminid
- kontekst (kasutusnäide)
- märkus

Allikaviited – nii terminite, definitsioonide kui ka märkuse või konteksti juures (allikate kohta koostatakse terminibaasis allikakirjed)

Metaandmed (andmed andmete kohta)

- mõistekirje sisestaja
- sisestamise aeg
- muutmise aeg jne (Ekilexis „logi”)

Mõistekirje Ekilexis (1)

Terminite otsing

https://ekilex.ee/termsearch/smode/SIMPLE/rmode/MEANING/dicts/aos,iht_200915,spaa,fil,p3m,den,kce,pur,mon,est_test,kkt,tee,les,plan,skt,kth,õtb,tet,kto,vrk,sarh,rtv,iht,GER,terv,...

Terminoloogid Uus mõiste Lihtotsing Detailotsing

Mari Vaus
Kõik sõnakogud (Muutja)

Valitud sõnakogusid: 103

luure

Otsi

Otselink

Term : 28 Mõisteid : 9 Laadi alla Kõik keeled

luure (et) les
välisluure (et) les
izlūkdienests (lv) les

leire (et) arh 473874
arheoloogiline leire (et) arh
luure (et) arh
inspektsioon (et) arh
arheoloogilised meetodid2

luure (et) õtb 494821
разведка (ru) õtb

reke (et) mil 527476
luure (et) mil
maakuulamine (et) mil
rekognostseering (et) mil
kohaluure (et) mil
reconnaissance (en) mil
RECCE (en) mil
RECON (en) mil
reconnaissance (fr) mil
RECO (fr) mil
Aufklärung (de) mil
Erkundung (de) mil
IO, IS

luure (et) mil 528393
intelligence (en) mil
IO

luure (et) mil 543780
intelligence (en) mil

527476 Lisa termin Ühenda Dubleeri 19.05.2022 Kustuta Logi

Tähenduse sildid
Valdkonnad
Seletused
Märkused
Tähenduse atribuudid
Tähenduse seosed

+ 075 , 042 , 002
+ IO - sõjategevus → luure
IS - sõjategevus → seire, avastamine ja reke
+ et
• tegevus, mille eesmärk on vaatluse või muude avastamismeetodite abil hankida informatsiooni vaenlase või võimaliku vaenlase tegevuse ja ressursside kohta või andmeid määratud maa-ala meteoroloogiliste, hüdrograafiliste või geograafiliste näitajate kohta [definitsioon](#) (Avalik) [AAP-6 tõlge]
en
• a mission undertaken to obtain, by visual observation or other detection methods, information about the activities and resources of an enemy or potential enemy, or to secure data concerning the meteorological, hydrographic, or geographic characteristics of a particular area [definitsioon](#) (Avalik) [AAP-6] [NTMS]
+ et
• SÕNAUS-2014 (Mitteavalik)
• Rekke liigid on objekti-, marsruudi- ja maa-alareke. (Avalik) [TÖÖRÜHM]
en
• Forms of reconnaissance include route reconnaissance, zone reconnaissance, area reconnaissance, and reconnaissance in force. (Avalik) [FM 101-5-1]

CONCEPT_ID 2311
SOURCE_FILE militerm-aap.xml

525237	õhureke (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
540550	võimaldavad tegevused (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
527591	marsruudireke (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
554994	luureteave (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
527739	luureallikas (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
525258	agent (et) [eki , ety , les , mil , õtb] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
525424	meredessantreke (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
543557	maa-alareke (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
543540	objektireke (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
526824	pikiteotsing (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)
527825	telgotsing (et) [mil] [eelistatud]	seotud (täendus/mõiste)

Type here to search

15°C 22:21 24.05.2022

Mõistekirje Ekilexis (2)

Terminite otsing

https://ekilex.ee/termsearch/smode/SIMPLE/rmode/MEANING/dicts/aos,iht_200915,spaa,fil,p3m,den,kce,pur,mon,est_test,kkt,tee,les,plan,skt,kth,õtb,tet,kto,vrk,sarh,rtrv,iht,GER,terv,...

Terminoloogid + Uus mõiste Lihtotsing Detailotsing

Mari Vaus
Kõik sõnakogud (Muutja)

Valitud sõnakogusid: 103 luure Otsi Otselink

Term : 28 Mõisteid : 9 Laadi alla Kõik keeled

luure (et) les

välisluure (et) les

izlūkdienests (lv) les

leire (et) arh 473874

arheoloogiline leire (et) arh

luure (et) arh

inspeksioon (et) arh

arheoloogilised meetodid2

luure (et) õtb 494821

разведка (ru) õtb

reke (et) mil 527476

luure (et) mil

maakuulamine (et) mil

rekognostseering (et) mil

kohaluure (et) mil

reconnaissance (en) mil

RECCE (en) mil

RECON (en) mil

reconnaissance (fr) mil

RECO (fr) mil

Aufklärung (de) mil

Erkundung (de) mil

IO, IS

luure (et) mil 528393

intelligence (en) mil

IO

luure (et) mil 543780

intelligence (en) mil

et

reke eelistatud Militerm | sõjanduse, julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminibaas Eemalda

Detailsus

Sõna keel

Märkused

Detailne eesti

et

2014. aasta sõjandussõnade võistluse uudistermin (vrd ingl lühend RECCE). Käändub sõna "tõke" eeskujul (reke, rekke, reket, rekete, rekkeid). Seega on grammatiliselt korrektsed vormid nt "rekkeüksus", "rekkegrupp", "rekkeettekanne". (Avalik)

[KOMISJON] [TÖÖRÜHM]

luure endine Militerm | sõjanduse, julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminibaas Eemalda

Detailsus

Sõna keel

Allikaviide

Märkused

Detailne eesti

et

"Luure" ei ole ingliskeelse termini "reconnaissance" vastena täpne, kuid on veel kasutusel liitsõna osana (nt marsruudi-, maa-ala- ja objektiluure). Soovitav on eelistada terminit "reke". (Avalik)

[KOMISJON]

maakuulamine endine Militerm | sõjanduse, julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminibaas Eemalda

Detailsus

Sõna keel

Allikaviide

Detailne eesti

rekognostseering väldi Militerm | sõjanduse, julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminibaas Eemalda

Detailsus

Sõna keel

Allikaviide

Detailne eesti

[SÕJA-VÄRK]

Type here to search

15°C 22:22 24.05.2022

valdkond

- eriteadmuse aineala
- soovitame Lenochoi klassifikaatorit

definitsioon

- mõiste esitus kirjeldava lausungiga, mille abil teda eristatakse sugulasmõistetest
- Ekilexis avaneb „seletused” alt

kontekst

- mõistet või tähise kasutamist illustreeriv tekst
- Ekilexis „kasutusnäide”

märkus

- terminiartikli mis tahes osa kohta lisateavet andev lausung
- nt definitsiooni märkus, mõiste märkus, ilmiku märkus (avalikud ja mitteavalikud)

allikaviide

- terminiandmete allikdokumenti näitav teave terminiartiklis
- nt termini, definitsiooni, kasutusnäite, märkuse juures

**eelistemin,
soovitav termin**

- vaadeldava mõiste jaoks termini sobivuse astmiku järgi esmaseks terminiks määratud termin
- Ekilexis väärtusolek „eelistatud”

**rööptemin, kõlblik
termin**

- termini sobivuse astmiku järgi eelistemini sünonüümiks määratud termin
- Ekilexis väärtusolek „mööndav”

vananenud termin

- termin, mis ei ole enam käibel
- Ekilexis väärtusolek „endine”

**ebasoovitav
termin**

- termini sobivuse astmiku järgi soovimatuks hinnatud termin
- Ekilexis väärtusolek „väldi”

uudistemin

- vaadeldava mõiste jaoks moodustatud uus termin
- Ekilexis register „uus 2022”

Allikakirje Ekilexis

allika id 16744

tüüp Dokument

- Pealkiri - Uus vene-eesti õigussõnaraamat
- Pealkiri - UVEÕS
- Autor - Olga Ottenson, toimetaja Svetlana Kuljus
- ISBN - 9789949182510
- Väljaandja - Tallinna Raamatutrükikoda
- Ilumisaeg - 2009
- Ilumiskoht - Tallinn

vt lisaks Ekilexist <https://ekilex.ee/sourcesearch/smode/SIMPLE/rmode/SOURCE/sfilt/UVE%C3%95S>

Allikakirje meelepea

- kui on teada põhilised allikad, mida terminibaasi täiendamisel kasutate, siis alustada allikakirjete koostamisest
- mõistekirjetesse allikaviite juurde saab lisada ka siseviited (kui teete allikakirje ravimiseaduse redaktsiooni kohta, siis mõistekirjes saate sellele viidata ja siseviitena juurde lisada nt § 5)
- allikakirje tehakse terve raamatu kohta, mitte iga raamatu peatüki või lehekülje kohta eraldi
- allikad on kõikide terminibaaside jaoks ühised, st et vajadusel võite oma mõistekirjetesse lisada ka teiste komisjonide või EKI terminoloogide poolt lisatud allikaid
- topelt allikakirjeid sama teose kohta pole soovitatav luua

Mõistekirje kontrollnimekiri

- detailsemad nõuded mõiste- ja allikakirjetele
- põhidokument, millest Ekilexis kirjete koostamisel lähtuda

vt EKI veebilehel terminoloogia rubriigis

<https://portaal.eki.ee/tegevusvaldkonnad/2490-terminikirje-kontrollnimekiri.html>

Samast leiab ka

- terminiallikad <https://portaal.eki.ee/tegevusvaldkonnad/2470-terminiallikad.html>
- terminitöö teabeallikad <https://portaal.eki.ee/tegevusvaldkonnad/2469.html>

NB! Selleks, et näha paremas tulbas olevaid näiteid sõnastiku- ja terminibaasisüsteemist Ekilex, logige palun enne Ekilexi sisse ja valige otsingukasti kõrvalt kõik sõnakogud.

+	Terminibaasi kirje	Näide
	Iga mõiste kohta on ainult üks kirje	
	Kirjes esitatud info käib ühe mõiste kohta	vt Estermi kirjet 92241 <i>robotliikur</i> https://termin.eki.ee/esterm/get.php?i=id&v=92241
	Kui sama termin tähistab kahte või enamat mõistet, siis on nende kohta koostatud eraldi kirjed	vt Ekilexi kirjet 488442 <i>nukuteater</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=488442 ja Ekilexi kirjet 584958 <i>nukuteater</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=584958
	Valdkond	Näide
	Lisada valdkond või valdkonnad iga kirje puhul	
	Seosed	Näide
	Omavahel seotud mõisteid näidatakse tähenduse seosega	vt Ekilexi kirjet 570875 <i>vastuvõtukriteeriumid</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=570875
	Termin	Näide
	Ühel terminiväljal on ainult üks termin, st et sünonüümid, vananenud ja mittesoovitatavad terminid ning lühendid on eraldi terminiväljadel, välditud on nende esitamist sulgudes	vt Ekilexi kirjet 527476 <i>luure</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=527476
	Termin võib koosneda mitmest sõnast	nt <i>vähimruutude meetod</i>
	Termini kirjepilt vastab õigekirjareeglitele	nt <i>akudrell</i> ja <i>akutrell</i> – trell on puur, drell on riidesort, seega õige on <i>akutrell</i>
	Termin algab üldjuhul väikese tähega, v.a kui suure algustähe kasutamist näevad ette algustähereeglid	nt <i>Archimedese spiraal</i> , <i>Downi sündroom</i>
	Termin on esitatud ainsuses, v.a kui termin esineb tekstides alati mitmuses	vt Ekilexi kirjet 508577 <i>chives</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=508577
	Nimisõnade puhul ei ole lisatud terminiväljal termini ette artiklit (<i>der, die, das, le, la</i>)	nt mitte <i>die Alkalibiene</i> vaid <i>Alkalibiene</i>
	Tegusõnade puhul ei ole lisatud terminiväljal termini ette <i>to, zu</i>	nt mitte <i>to denote</i> vaid <i>denote</i>
	Ühe kirje terminid on samast sõnaliigist, st mitte tegu- ja nimisõnad läbisegi	nt mitte <i>interpretation</i> – tõlgendama, interpreteerima vaid <i>interpretation</i> – tõlgendus, interpretatsioon ning <i>interpret</i> – tõlgendama, interpreteerima

	Definitsioon	Näide
	Definitsioon on selge ja ühemõtteline, üldjuhul üksainus lause	nt <i>kindel periood aastaringist, mis on määratud päikesekiirguse juurdevooluga ja sellest tingitud kindlate ilmastikutingimustega</i> vt Ekilexi kirjet 521672 <i>aastaaeg</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=521672
	Definitsioonis on esitatud defineeritava olemasolevad, mitte puuduvad tunnused	nt <i>lehtpuu</i> : mitte <i>puu, mis ei ole okaspuu</i> vaid <i>heitlehine või igihaljas lehtedega puu</i>
	Definitsioonis on juba defineeritud mõistetele viitamisel kasutatud soovitatavaid termineid, vältitud ebasoovitavaid või vananenud termineid	
	Definitsiooni täiendav märkus on lisatud eraldi väljale	vt Ekilexi kirjet 508787 <i>biolokatsioon</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=508787 vt Ekilexi kirjet 550391 <i>ratsutamine erivajadustega inimestele</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=550391
	Iga kirje defineerib ainult üht mõistet	
	Kirjes esinevad selgitamist vajavad mõisted on defineeritud omaette kirjetes	
	Ühel definitsiooniväljal on ainult üks definitsioon	mitte <i>meditsiinivaldkond, kus uuritakse südame- ja veresoonekonna ehitust ja talitlust ning kaasasündinud ja omandatud haigusi ning tegeldakse südamehaiguste ennetamise, diagnoosimise ja raviga; meditsiinivaldkond, kus uuritakse, ennetatakse, diagnoositakse ning ravitakse südame- ja veresoonekonnahaigusi</i> vaid 1. välja definitsioon: <i>meditsiinivaldkond, kus uuritakse südame- ja veresoonekonna ehitust ja talitlust ning kaasasündinud ja omandatud haigusi ning tegeldakse südamehaiguste ennetamise, diagnoosimise ja raviga</i> 2. välja definitsioon: <i>meditsiinivaldkond, kus uuritakse, ennetatakse, diagnoositakse ning ravitakse südame- ja veresoonekonnahaigusi</i> vt Ekilexi kirjet 584124 <i>kardioloogia</i>

	Definitsiooni koostamisel on lähtutud mõistesüsteemist ja toodud välja kõik olulised tunnused, mille poolest mõiste eristub naabermõistetest (lähedastest mõistetest)	
	Definitsioonis on kasutatud sama sõnaliiki kui termini puhul: tegusõna on defineeritud tegusõna või tegusõnafraasi abil, nimisõna nimisõna kaudu	nt <i>aklimatiseerimine - kaugematest piirkondadest sissetoodud taimede kohandamine uute keskkonnaoludega</i> vt Ekilexi kirjet 508683 <i>aklimatiseerimine</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=508683
	Definitsioonis ei ole kasutatud defineeritava mõiste kohta käivat terminit ega sünonüümi või lühendit	
	Definitsiooni alguses ei ole kasutatud selliseid tegusõnu nagu <i>on, tähendab, viitab, kirjeldab ...</i>	
	Definitsioon on esitatud ainsuses, definitsioon algab väikese tähega ja lõpus punkti ei ole	
	Definitsiooni alguses ei ole korratud defineeritavat terminit	mitte <i>looma kaasav lugemisprogramm on programm, mille raames loetakse loomale raamatut ette selleks sobivas keskkonnas kindla aja jooksul, eesmärk on luua turvaline atmosfäär ning seeläbi toetada lugema õppimist ja ettelugemist, pakkuda lugemisega seotud eduelamusi ning suurendada huvi raamatute ja lugemise vastu</i> vaid <i>programm, mille raames loetakse loomale raamatut ette selleks sobivas keskkonnas kindla aja jooksul, eesmärk on luua turvaline atmosfäär ning seeläbi toetada lugema õppimist ja ettelugemist, pakkuda lugemisega seotud eduelamusi ning suurendada huvi raamatute ja lugemise vastu</i> vt Ekilexi kirjet 467297 <i>looma kaasav lugemisprogramm</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=467297

http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=107207		
Kontekst	Näide	
Kontekst sisaldab selgitavat infot mõiste ja seda tähistava termini kasutuse kohta või näitab termini seost selle kasutusala	vt Ekilexi kirjet 488438 <i>varrasnukk</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=488438	
Kontekstiväljal on esitatud tekstilõik, mis sisaldab ka terminit ennast	nt <i>Lõhnravi tõhusamaid vahendeid on lõõgastav ja lõdvestav aroommassaaž, mida tehakse aroomiõlidega.</i> vt Ekilexi kirjet 510238 <i>aroommassaaž</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=510238	
Allikaviited	Näide	
Definitsioonile, kontekstile ja märkusele on lisatud allikaviide	vt Ekilexi kirjet 525040 <i>kestvuslavastus</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=525040	
Iga allika kohta on loodud allikakirje		
Kasutatud või tsiteeritud on usaldusväärseid allikaid		
Termini allikatele on viidatud allikaviite väljal	vt Ekilexi kirjet 570858 <i>mall</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=570858 vt Ekilexi kirjet 585236 <i>akuutne toksilisus</i> http://ekilex.eki.ee/termsearch?id=585236	
Allikaviite välja pole kasutatud muu info esitamiseks, näiteks termini saamisviisi kirjeldamiseks (ladinakeelne termin, etümoloogia)		

Kontrollnimekirja on koostanud Eesti Keele Instituudi terminoloogid, kasutades järgmisi allikaid:

Sue Ellen Wright, Gerhard Budin. Handbook of Terminology Management: Volume 2: Application-Oriented Terminology Management. Amsterdam: John Benjamins, 2001.

Heidi Suonuuti. Guide to Terminology. Nordterm 8. Helsinki: Tekniikan Sanastokeskos, 2001.

Mõistekirje meelespea

termin

- üldjuhul väikese algustähega
- üldjuhul ainsuses
- ühel väljal üks termin
- terminiväljal ei kasuta sümboleid (komad, semikoolonid, sulud, tärn)

definitsioon

- lisada igal juhul, kui võimalik
- üldjuhul üks lause
- algab väikese tähega, lõppeb punktita
- ei alga terminiga
- definitsiooni alguses ei ole kasutatud selliseid tegusõnu nagu *on, tähendab, viitab, kirjeldab*

lisainfo, täpsustused

- märkused märkuse väljale
- kasutusnäited kasutusnäite väljale
- väärtusolekud (endine, eelistatud) väärtusoleku väljale
- kirjes kõik terminid samast sõnaliigist
 - st samas kirjes ei ole nt *märk* ja *märkima*

höberemmelgas ⓘ + 📄 eelistatud	
Ilmiku sildid	+ term ÕSi soovitus
Detailsus	Detailne
Sõna keel	eesti
Allikaviide	📄 [BTK]
Kasutusnäited	+ • Höberemmelgas on niiskete kasvukohtade taim ja vajab palju kasvuruumi. (Avalik) [Kekkilä Garden]
hõbepaju ⓘ + 📄	
Detailsus	Detailne
Sõna keel	eesti
Allikaviide	📄 [BTK]

- ~~höberemmelgas on~~ pajuliste sugukonda paju perekonda kuuluv mitmeaastane heitlehine lehtpuu *definitsioon* (Avalik)

Kasutusnäited	+ • Höberemmelgas on niiskete kasvukohtade taim ja vajab palju kasvuruumi. (Avalik) [Kekkilä Garden]
---------------	--

Mida uue termini loomisel silmas pidada?

Enne uue termini loomist tuleks veenduda, et mõistet tähistav termin on tõesti puudu, st

- heita pilk juba olemasolevatesse terminiallikatesse (suuremate terminiallikate kohta saab lugeda: Kairi Janson, Mari Vaus. [In vitro rakuvaba transkriptsioon ehk Kui teksti vallutavad terminid](#). Eesti Keeletoimetajate Liidu aastaraamat 2021, lk 16–21. Tartu: Grano Digital)
- vaadata üle valdkonda reguleerivad tähtsamad dokumendid, õigusaktid
- vajadusel ja võimalusel suhelda kolleegidega, erialaliitudega, riigiasutustega, võtta ühendust teiste terminikomisjonidega (kontaktid leiab Sõnaveebist <https://sonaveeb.ee/collections>)

Kui on selge, et uus termin tuleb luua, siis

- määrata valdkond või alamvaldkond
- jälgida ega samakujuline termin pole juba teises tähenduses kasutusel mõnes teises või külgnevas valdkonnas
- teha selgeks mõiste sisu
- jälgida kuhu paigutub mõiste mõistesüsteemis, kuidas haakub nt ülem- ja alammõistetega

Mõistesüsteem

- **Mõisted paigutuvad süsteemi ja on omavahel seotud.**

nt iga pilveliid on kindel **mõiste** – kui kõrgel asub, kui paks, millest koosneb, mis sademeid toob – ja kuulub pilvede mõistesüsteemi

- Kõiki neid mõisteid tähistavad **terminid**.

- **Mõelda võiks ka põhisõna juurde moodustuva sarja ühtsele vormistusele:**

nt pilved

Pilvedel on kindlad liigid, mis on paigas rahvusvahelise liigituse järgi.

I. Ülemised pilved 1) kiudpilved 2) kiudrunkpilved 3) kiudkihtpilved

II. Keskmised pilved 4) kõrgrunkpilved 5) kõrgkihtpilved

III. Alumised pilved 6) kihtrunkpilved 7) kihtpilved 8) kihtsajupilved

IV. Vertikaalsuunas arenevad pilved e konvektsioonipilved 9) runkpilved

10) runksajupilved e äikesepilved

- Kõige parem viis mõistete sisu kokkuleppimiseks on nende **defineerimine**.

Geofüüsikas seletatakse pilve mõistet nii: Maa atmosfääris hõljuvate väikeste veepiiskade ja jääkristallide kogum

vt lisaks Tiiu Erelt, [Terminiõpetus](#). Tartu Ülikool. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007

Mõistete omavahelised seosed (1)

Jaotuskriteerium: suhted teiste mõistetega

ülemmõiste, laiem mõiste – mõiste, mis on soomõiste või tervikumõiste

alammõiste, kitsam mõiste – mõiste, mis on liigimõiste või osamõiste

soomõiste – laiema mõistesisisuga mõiste soo-liigisuhtes

liigimõiste – kitsama mõistesisisuga mõiste soo-liigisuhtes

nt 'auto' on ülemmõiste ja 'sõiduauto' on alammõiste

nt 'sõna' on ülemmõiste ja 'omadussõna' on alammõiste

nt 'sõna' ja 'auto' on soomõisted, 'omadussõna' ja 'sõiduauto' liigimõisted

Mõistete omavahelised seosed (2)

Jaotuskriteerium: suhted teiste mõistetega

tervikumõiste, kogumõiste – tervikuks loetav mõiste osa-tervikusuhtes

osamõiste – terviku üheks koostisosaks loetav mõiste osa-tervikusuhtes

nt 'välissein' (püstitarind, mis eraldab hoone sisemuse väliskeskkonnast) kui tervikumõiste on ülemmõiste, aga 'välisseina kate' kui osamõiste (välispinda kattev vooder, isolatsioon- ja viimistluskihid) on tema alammõiste

kaasalluv mõiste - alammõiste, millel on sama lähim ülemmõiste ja sama jaotuskriteerium, mis on vaadeldavas mõistesüsteemis mingil teisel mõistel

nt 'sõiduauto' ja 'veoauto' on mõlemad 'auto';

'nimisõna', 'omadussõna', 'arvsõna' ja 'asesõna' on kõik 'käändsõna'

vt lisaks Tiiu Erelt, [Terminiõpetus](#). Tartu Ülikool. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007

Mõistete omavahelised seosed (3)

Jaotuskriteerium: mõistega hõlmataivate objektide arv

ainikmõiste – mõiste, mis vastab ainult ühele objektile

nt ‘Saturn’, ‘Eiffeli torn’. Ainikmõisteid väljendavad tavaliselt nimed.

üldmõiste – mõiste, mis vastab kahele või enamale objektile, mis moodustavad ühiste omaduste tõttu mingi rühma

nt ‘ehitis’ on üldmõiste, mis hõlmab hooned (ehitised, millel on siseruumid) ja rajatised (nt kõrgepingeliinid, puuraugud, spordiväljakud, tammid, teed)

- Lisaks jälgitakse terminoloogias veel erinevat tüüpi suhteid: nt assotsiatiivsuhteid (haridus ja õpetamine, küpsetamine ja ahi), järjesuhteid (tootmine ja tarbimine), ajasuhteid (kevad ja suvi), põhjussuhteid (tuumaplahvatus ja radioaktiivne sadestus).

vt lisaks Tiiu Erelt, [Terminiõpetus](#). Tartu Ülikool. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007

- Ekilexis saab tähenduse seose alt valida ja näidata nt ülemmõistet ja alammõistet. Võimalik on valida ka ilma täpsustamata lihtsalt „seotud (tähendus/mõiste)“.

” Milline on hea termin?

- ühetähenduslik – tähistab ainult üht mõistet
- täpne – eristub teistest mõistetest
- selge – annab hästi tähenduse edasi
- läbipaistev – sisu aimatav ka ilma definitsioonita
- väljendab mõnda mõistele iseloomulikku tunnust
- süsteemne – kuulub keele- ja mõistesüsteemi
- nii lühike kui võimalik (ja nii pikk kui vajalik), kusjuures täpsus on olulisem kui lühidus
- ei pea tingimata olema üks sõna ja võib olla ka tegusõna
- meeldejääv
- kergesti hääldatav
- sobiv tuletiste saamiseks, moodustusaluseks
- lihtsasti tekstides kasutatav
- juurdunud (võimalusel)
- ajakohane
- otsetõlget pigem vältida, rahvusvahelisi sõnu ei pea tingimata vältima

Kuidas alustada? (1)

luua sõnakogu (Ekilexis „sõnakogude haldus“, vt <https://ekilex.ee/datasets>)

- täita tabel (terminibaasi nimi, kirjeldus ja kontaktid, valdkonna klassifikaator, valdkonnad, keeled)
- märkida sõnakogu avalikuks

The screenshot shows the 'Sõnakogude haldus' (Dataset Management) interface. A modal form is open for creating a new dataset. The form includes the following fields:

- Sõnakogu kood**: Text input field.
- Nimi**: Text input field.
- Tüüp**: Dropdown menu with 'Terminibaas' selected.
- Kirjeldus ja kontaktid (Sõnaveebis nähtav)**: Large text area.
- Lisainfo ja kontaktid (Sõnaveebis mitteavalik)**: Text area.
- Sõnakogu pilt/logo**: Image upload field.
- Valdkonna klassifikaatori päritolu**: Dropdown menu with 'lenoch' selected.
- Valdkonnad**: Dropdown menu with 'Vali sõnakogus olevad valdkonnad' selected.
- Keeled**: Dropdown menu with 'Vali sõnakogus kasutatavad keeled' selected.
- Nähtav**: Checkbox (unchecked).
- Avalik**: Checkbox (checked).

At the bottom of the form are buttons for 'Salvesta' (Save) and 'Katkesta' (Cancel). The background shows a table of existing datasets with columns for 'Kood', 'Nimi', and 'Avalik'.

Kuidas alustada? (2)

- teha võimalikult põhjalikud kirjed, mõeldes ka erialakaugele inimesele
- vajadusel lisada pilte ja videoid
- iga infokild õigele väljale
- vaikimisi märkida kõik kirjed avalikuks
 - lisada kõigepealt info, mida teate või mis teil olemas on ja avalikustada see
 - vajadusel kasutada silte „vajab konsulteerimist“ vms (peab arvestama, et seda infot Sõnaveebis väliskasutajatele ei kuvata)
 - ilmiku juures saab näidata selle usaldusväärsust (seda infot kuvatakse ka Sõnaveebis)
 - kirjeid saab edaspidi alati täiendada ja vajadusel muuta

Aitäh, et teete terminitööd!

Kasutatud kirjandus

- Tiiu Erelt, [Terminiõpetus](#). Tartu Ülikool. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2007
- [EVS-ISO 1087-1:2002](#) Terminoloogiatöö. Sõnastik. Osa 1: Teooria ja rakendus. Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus MTÜ, 2002
- Heidi Suonuuti, [Guide to Terminology](#). Helsinki: Tekniikan Sanastokeskus on behalf of Nordterm, 2001
- [EKI teatmik](#). Eesti õigekeelsuskäsiraamat. Toimetaja Peeter Päll. Koostanud Peeter Päll, Maire Raadik, Ülle Allsalu, Katrin Hallik, Katre Kasemets, Margit Langemets, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Tiina Paet, Geda Paulsen, Lydia Risberg, Arvi Tavast, Mari Vaus. Tallinn: Eesti Keele Instituut 2022
- EKI ühendsõnastik 2022. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2022.
- Oskussõnastikud. Sõnaveeb 2022.
- [EKI terminibaas Esterm](#).
- [Collins Online English Dictionary](#).

Aitäh kuulamast ja
kaasa mõtlemast!

Mari Vaus mari.vaus@eki.ee